

DOI: <https://doi.org/10.15407/np.62.011>

УДК [02+330:25]: [025.2:37.091.64]

Надія Бачинська,

ORCID 0000-0003-3912-7108,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри документознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності,
Київський національний університет культури і мистецтв,
вулиця Євгена Коновальця, 36, Київ, 01601, Україна
e-mail: n.bachynska17@gmail.com

Оксана Клименко,

ORCID 0000-0003-4821-8503,

кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу наукових видань,
Інститут бібліотекознавства,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,
Голосіївський проспект, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: klimenko_oz@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА»: ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Постановка проблеми. Реформування вітчизняної вищої школи передбачає запровадження нових спеціальностей і спеціалізацій, що потребує оновленого пакету навчальної літератури та спонукає викладачів до створення сучасних підручників та посібників. **Мета статті** – розкрити особливості формування фонду навчальної літератури для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на прикладі Київського національного університету культури і мистецтв. **Методи дослідження.** Досягненню поставленої мети сприяло використання загальнонаукових (аналізу, синтезу, узагальнення) та спеціальних методів дослідження (порівняльно-історичного, ретроспективного, проблемно-хронологічного). **Наукова новизна.** Аргументовано, що видання, якими активно послуговуються викладачі і студенти Київського національного університету культури і мистецтв, ґрунтуються на упорядкуванні теоретичних, методологічних та практичних досягнень бібліо-

текознавства як науки, оскільки вони заповнили велику прогалину у забезпеченні навчально-методичного складника освітніх програм спеціальності 029. Констатовано, що науковці галузевої вищої освіти активно запроваджують у навчальний процес концептуальні моделі підготовки фахівців нової генерації, застосовуючи цілий комплекс навчальної літератури. **Висновки.** Сучасній бібліотечно-інформаційній освіті притаманні багатоаспектність, варіативність, новизна, випереджальний характер, перспективність подальших розробок, удосконалення якісної підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців ХХІ ст. І сьогодні залишаються актуальними такі завдання, поставлені В. Бабичем на початку 90-х років ХХ ст., як створення науково-дослідного консультативного центру у сфері бібліотечно-інформаційної освіти, до функцій якого входили б розробки методологічного, філософського і теоретичного характеру в галузі бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, а також наукове обґрунтування змісту фахової освіти, її прогнозування та ін. Докорінна трансформація вітчизняної бібліотечної галузі у потужну галузь інформаційної індустрії потребує максимально прикладної орієнтації навчального процесу та інтеграцію бібліотечної освіти і практики, що результується у застосуванні ефективних інтелектуальних стратегій та продуктивних пошукових тактик.

Ключові слова: бібліотекознавство, вища бібліотечна освіта, навчальний посібник, Київський національний університет культури і мистецтв.

Завдання книг – полегшити, прискорити пізнання життя.

Я. Корчак

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нова парадигма розвитку українського бібліотекознавства у ХХІ ст., на наше переконання, зорієнтована на інтеграцію трьох рівнозначних складників: фундаментальної і прикладної бібліотечної науки, інноваційної бібліотечної практики, яка широко використовує інформаційно-комунікаційні технології, та збагаченої досвідом і традиціями бібліотечної освіти. Сьогодні концепція модернізації вітчизняної вищої бібліотечної освіти, яка зорієнтована на імплементацію кращих світових стандартів, є однією з ключових в українському бібліотекознавстві.

Актуальність дослідження. Мета вітчизняної вищої освіти, згідно із базовим законом, загалом – підготовка «конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих

фахівцях» [6]. Успішний освітній процес профільних закладів передбачає гармонійне поєднання концепції модернізації та нові стратегії розвитку, коли вироблення нових ідей базується на позитивному досвіді досягнень попередніх поколінь, адже традиція підготовки бібліотечних кадрів в Україні налічує сім десятиліть. Реформування вітчизняної вищої школи передбачає запровадження нових спеціальностей і спеціалізацій, щорічне оновлення навчальних планів, створення на їх основі нових навчальних програм, а це, своєю чергою, потребує оновленого пакету навчальної літератури, що спонукає викладачів до створення сучасних підручників та посібників. Особливо злободенно лунають слова всевітньовідомого українського педагога В. О. Сухомлинського: «Кожна книга – це країна і час. З минулого в майбутнє час».

Аналіз останніх досліджень. В українському науковому дискурсі питання історії та розвитку вищої бібліотечної освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. постійно перебувало в полі зору викладачів провідних галузевих закладів вищої освіти та науковців¹. Обґрунтували еволюцію бібліотечної освіти В. Бабич², Т. Новальська³, М. Слобо-

¹ Березюк Н. Бібліотечна освіта в Україні: (сторінки історії). Бібліотечний вісник. 2000. № 1. С. 32–35; Гарбар Л. В. Українські діячі та їх внесок у розвиток бібліотечної справи (1918–1941) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.03. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2013. 16 с.; Довгопола О. П. Вища бібліотечна освіта: сторінки історії та деякі перспективи розвитку. *Зб. наук. пр. КДІК*. Київ, 1994. Ч. 2. С. 36–46; Кобижча Н. І., Штефан І. П. Кафедра організації бібліотечних фондів і каталогів у контексті еволюції бібліотечно-інформаційної освіти в КНУКіМ (1976–1994). URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/165338-362553-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/165338-362553-1-SM%20(1).pdf); Новальська Т. В., Тимошенко І. В. Кафедра бібліотекознавства Київського національного університету культури і мистецтв в іменах (1968–2003). *Бібліотечна планета*. 2013. № 2. С. 21–24; Черняк І. В. Внесок О. С. Сокальського у розвиток бібліотечної науки та освіти в Україні : дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2018. URL: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/cherniak.pdf>.

² Бабич В. С. Еволюція бібліотечно-інформаційної освіти 1997. 64 с.

³ Новальська Т. В. Вища бібліотечна освіта в Україні: сторінки історії, шляхи модернізації. До 75-річчя заснування Національної історичної бібліотеки України : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 2–3 жовтня 2014 р. Нац. іст. б-ка України. Київ, 2014. С. 96–101.

дяник⁴. Представники київської⁵ і харківської науково-освітньої шкіл (І. Давидова⁶, А. Соляник⁷, Г. Шемаєва⁸) зацентрували на необхідності зміни моделі модернізації бібліотечної освіти. Базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти, розроблені провідними науковцями освітянської галузі України від початку незалежності, проаналізовано Н. Бачинською⁹. Тобто питання створення, змістовного наповнення, інформаційного контенту навчальної літератури побіжно розкриваються, як на шпальтах фахової періодики, в монографічних виданнях, так і на різному рівні наукових заходах у контексті висвітлення внеску окремих персоналій у розвиток бібліотечної освіти, тобто автори лише наводять назви видань, не розкриваючи їхнього цільового і читачього

⁴ Слободяник М. С. Концептуальні засади розвитку вищої бібліотечної освіти. *Бібліотечна планета*. 2001. № 1. С. 23–24.

⁵ Конюкова І. Я. Розвиток бібліотечної професії в Україні: сучасні концепції та напрями : дис. ... канд. пед. наук : 07.00.08. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2002. 150 с. URL: <http://www.disslib.org/rozvytok-bibliotechnoyi-profesiyi-v-ukrayini-suchasni-kontseptsiyi-ta-napriamy.html>; Новальська Т. В., Бачинська Н. А. Бібліотечно-інформаційна освіта в КНУКиМ в контексті історії та сьогодення (до 50-річного ювілею започаткування бібліотечно-інформаційної освіти в Київському національному університеті культури і мистецтв). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 1. С. 124–132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2019_1_26.

⁶ Давидова І. О. Бібліотечна освіта: зміна моделей підготовки фахівців. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики* : зб. матер. Міжнар. конф. Київ, 25–26 трав. 2004 р. Київ, 2004. С. 194–196; Давидова І. О., Мар'їна О. Ю. Кафедра бібліотекознавства та соціальних комунікацій : до ювілею харківських бібліотекознавців. *Вісник Харків. держ. акад. культури* : зб. наук. пр. Харків, 2011. Вип. 34. С. 83–91. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hak_2013_41_26.

⁷ Соляник А. А. Культуроцентрическая модель модернизации высшего библиотечно-информационного образования. *Вісник Харківської державної академії культури. Спецвипуск 40* : зб. наук. пр. Харків : ХДАК, 2013. С. 31–41.

⁸ Шемаєва Г. В. Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспективи реалізації. *Вісник Харківської державної академії культури. Спецвипуск 40* : зб. наук. пр. Харків : ХДАК, 2013. С. 43–49.

⁹ Бачинська Н. Базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 3. С. 32–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_3_10.

призначення, змістовного навантаження, характеристики організації підбраного навчального матеріалу¹⁰.

Здійснений аналіз джерел засвідчив відсутність узагальнювальних праць, в яких було б проаналізовано особливості, чинники та фактори формування фонду навчальної літератури для використання у навчальному процесі для вищої бібліотечної освіти, що **актуалізує** запропоновану статтю.

Мета статті – розкриття особливостей формування фонду навчальної літератури для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на прикладі Київського національного університету культури і мистецтв.

Методи дослідження. Досягненню поставленої мети сприяло використання загальнонаукових (аналізу, синтезу, узагальнення) та спеціальних методів дослідження (порівняльно-історичного, ретроспективного, проблемно-хронологічного). Методологія статті базувалася на загальнонаукових принципах єдності теорії і практики, системності, комплексності, усебічності пізнання.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Місія вищої освіти – забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього [8]. Науковці галузевої вищої освіти активно запроваджують в освітній процес концептуальні моделі підготовки фахівців нової генерації, застосовуючи цілий комплекс навчальної літератури. Під поняттям «навчальна література» (далі НЛ) ми розуміємо усю сукупність навчальних ви-

¹⁰ Загуменна В. В. Тетяна Василівна Новальська – вчений, бібліотекознавець, педагог. Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2015. № 3. С. 4–5; Кушнаренко Н., Соляник А. Визначна постать вітчизняного бібліотекознавства [60 років від дня народження Тетяни Василівни Новальської]. Вісник Книжкової палати. 2015. № 11. С. 46–47; Новальська Т. В. Основні напрями співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної / Національна академія наук України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; відпов. ред. Олексій Онищенко; упоряд. Оксана Боляк, Геннадій Боряк, Наталя Зубкова, Георгій Папакін, Ольга Степченко, Надія Шип. Київ: НБУВ, 2020. С. 181–191.

дань в електронному і друкованому вигляді, які використовуються у освітньому процесі.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-УП/1 [6] та постановою Кабінету Міністрів від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» в галузі 02 «Культура і мистецтво» [7], з'явилася нова інтегрована спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Це нововведення спонукало до розроблення стандартів, характерною рисою яких був комплексний підхід до підготовки фахівців, оновлення освітніх програм, запровадження нових спеціалізацій, укладання навчальних планів, створення інноваційних навчальних дисциплін [5] та підготовки відповідної навчальної літератури.

Від 2016/2017 навчального року підготовка фахівців бібліотечно-інформаційної галузі в Україні за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» здійснюється у 24 навчальних закладах І–ІІ р. а. та 5 навчальних закладах ІІІ–ІV р. а. Щороку ці навчальні заклади випускають понад 400 бібліотечних фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст, бакалавр та магістр для роботи у бібліотеках, архівах та інформаційно-аналітичних службах [4]. Чільна мета вищої освіти – це «здобуття особою високого рівня наукових (творчих, мистецьких) професійних і загальних компетентностей, які необхідні для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань» [6].

Провідними закладами вищої освіти (ЗВО) з підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю 029 є Київський національний університет культури і мистецтв (далі – КНУКіМ), Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Харківська державна академія культури, Київський університет імені Бориса Грінченка, Львівський національний університет імені Івана Франка і Національний університет «Львівська політехніка». Сайти профілюючих кафедр цих ЗВО наповнені якісним контентом, зокрема представлені всі освітньо-наукові програми, робочі програми навчальних дисциплін (для прикладу, лінк кафедри культурології та інформаційних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (<https://nakkkim.edu.ua/instituti/institut-praktichnoji-kulturologiji-ta-art-menedzhmentu/kafedra-kulturologiji-ta-informatsiinyh-komunikatsii>), лінк кафедри бібліотекознавства та інформології Інституту журналістики Київського

університету імені Бориса Грінченка j.kubg.edu.ua/struktura/kafedry/2016-06-23-13-44-24/navchalno-metodychna-robota.html).

Константна еволюція бібліотечної науки (library science) і практики (library practice) стала фундаментальним чинником формування прогресивного розвитку системи бібліотечних технологій і сервісів. Сучасна наукова картина світу характеризується динамічністю, непередбачуваністю і незворотною трансформацією, тому колишні професійні вміння та навички швидко стають неактуальними, а відповідна НЛ потребує щорічного оновлення контенту від актуалізації тем та списків літератури. У цьому контексті на часі є реалізація ініціативи студентської секції Української бібліотечної асоціації про запровадження для студентів вітчизняних закладів вищої освіти єдиної точки доступу до фондів усіх бібліотек ЗВО через електронний читацький квиток.

Основними книгами для навчання сучасних студентів є підручники і навчальні посібники (далі НП), які вміщують дидактично та методично оброблений і систематизований навчальний матеріал. Під час підготовки підручників та навчальних посібників необхідно керуватися «Методичними рекомендаціями» [3]. Серед комплексу основних чинників, які системно перешкоджають створенню підручників як універсальних за змістом навчальних видань є глобальна цифровізація суспільства, перманентні парадигмальні зміни у вітчизняній вищій освіті, обмеженість фінансування та недостатність матеріально-технічного забезпечення ЗВО. Тому викладачі кафедр, щороку оновлюючи фонд НЛ, послуговується навчальними книгами, «які орієнтовані на активізацію самостійної творчої роботи студента, на формування професійно значущих умінь, дозволяють створити необхідні умови для успішної навчальної діяльності» [3].

Згідно з Державним стандартам України 3017-95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення» спектр видань, які за цільовим призначенням є навчальними, тобто містять систематизовані відомості наукового або прикладного характеру [2], викладені у зручній для вивчення і викладання формі, охоплює такі види: навчальна програма, підручник, навчальний посібник, навчально-методичний посібник, навчальний наочний посібник, хрестоматія, практикум, робочий зошит. Найчастіше сьогодні упроваджуються в освітній процес навчальні посібники, які укладені на основі нових методичних підходів, виключаючи дублювання його тем, частин, розділів тощо.

Серед навчальної літератури, якою активно послуговуються викладачі і студенти Київського національного університету культури і мистецтв, варто відзначити навчальні посібники, котрі ґрунтуються на упорядкуванні теоретичних, методологічних та практичних досягнень бібліотекознавства як науки, оскільки вони заповнили велику прогалину у забезпеченні навчально-методичного складника освітніх програм спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Так, у посібнику «Бібліотекознавство»¹¹ викладено основні проблеми бібліотекознавства: історія бібліотечної справи світу та України, тенденції, закономірності розвитку та основні напрями діяльності бібліотек; теоретичні, методичні та організаційні засади бібліотекознавства як науки та навчальної дисципліни. Ґрунтовним доповненням до посібника є енциклопедичне видання «Бібліотекознавство»¹². Цей довідник для закладів вищої освіти став першою спробою у справі уніфікації джерельної бази навчального курсу «Бібліотекознавство» і включає понад 800 різнопланових джерельно-інформаційних конкретизацій, котрі подаються у лаконічній формі та спонукають вдумливого читача до подальшої дії: пошуку, відтворення та застосування інформації. Видання насичене актуальними матеріалами з сайтів бібліотек України, що, на думку авторів, є своєрідною популяризацією бібліотечної справи. Довідник містить понад 500 дефініцій означених у законах та національних стандартах України, довідкову біобібліографію більше як 100 персоналій бібліотечної справи України та світу, близько 100 навчально-пізнавальних денотацій за абеткою. Світлини з приватних колекцій авторів та ілюстрації зі сторінок публічного доступу мережі Інтернет, відкритих джерел фізичної інфраструктури Інтернет на основі протоколів передачі даних HTTP, (HTTPS) – понад 150 репрезентативних вибірок. Перевагою видання є наявність інформації про джерела і протоколи передачі даних мережі Інтернет одразу після тексту, які подані у дужках та становлять майже 1500 позицій.

¹¹ Бачинська Н. А., Салата Г. В. Бібліотекознавство: посібник для вищих навчальних закладів. Спеціальність : 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Київ : «Медінформ», 2016. 232 с.

¹² Бачинська Н. А., Салата Г. В. Бібліотекознавство : довідник для вищих навчальних закладів. Спеціальність : 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Київ : «Медінформ», 2016. 228 с.

Вагомим внеском у забезпечення навчальною літературою дисциплін спеціалізації є видання «Національні бібліотеки світу»¹³: У навчальному посібнику представлені матеріали, які окреслюють діяльність понад 40 національних бібліотек 30 країн світу, насамперед у цифровому інформаційному середовищі. Автори зацентували увагу на законодавчому, структурному, функціональному, професійному, економічному складниках діяльності бібліотек. Електронний інформаційний контент національних бібліотек представлено через проекти, протоколи та каталоги. Практичною перевагою НП є подання інформації у таблицях, схемах, документах, джерельній автентичі. Інформацію про джерела і протоколи передачі даних мережі Інтернет подано в дужках одразу після тексту.

«Швидкі зміни, які відбуваються у суспільстві, технологіях, знаннях, вимагатимуть у майбутньому від фахівців здатності до пристосування, опанування нових навичок, професій, креативності. Актуальності набувають також навички системного мислення, програмування, міжгалузевої комунікації, вміння працювати в умовах невизначеності, мультикультурність і володіння декількома мовами, екологічність мислення, мультифункціональність» [8]. Динамічний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє, з одного боку, освітньо-інноваційному розвитку професії інформаційного фахівця, а з іншого, – професійному розмаїттю інформаційної діяльності та появі нових професій, які забезпечують сталий прогрес цифрового середовища. Тому у 2020 р. студентам спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для ознайомлення зі спеціалізацією HR-менеджер запропоновано два навчальні посібники «Менеджер веб-контенту: вступ до фаху»¹⁴ та «HR-менеджер: вступ до фаху»¹⁵. Вивчення дисципліни «Вступ до фаху» необхідне для ознайомлення з майбутньою

¹³ Бачинська Н. А., Салата Г. В. Національні бібліотеки світу: навч. посіб. Спеціальність : 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Київ : «Медінформ», 2016. 232 с.

¹⁴ Бачинська Н. А., Матвієнко О. В., Цивін М. Н. Менеджер веб-контенту: вступ до фаху : навч. посібник (для студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»). Київ, 2020. 64 с.

¹⁵ Бачинська Н. А., Матвієнко О. В., Цивін М. Н. HR-менеджер: вступ до фаху (для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»). Київ, 2020. 64 с.

професією, формування цілісного уявлення про неї і спонукання до оволодіння необхідними знаннями й навичками упродовж навчання у вищій школі. Мета посібника – допомогти студентові ознайомитись із розвитком «цифрових» професій інформаційного профілю та основними трудовими функціями майбутнього фахівця відповідно до Професійного стандарту «Фахівець з інформаційних ресурсів». У посібнику також викладено етапи розвитку вищої інформаційної освіти в Україні та наведено вимоги ринку праці до змісту діяльності менеджера веб-контенту. НП складається із семи розділів, які логічно, в простій та доступній студентові формі розкривають суть вивчення навчальної дисципліни. Теми розділів дібрано згідно з програмою підготовки спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Варто відзначити оригінальне подання авторами тексту, доцільність застосування таблиць і рисунків. Для кращого засвоєння навчального матеріалу у кінці кожного розділу подано завдання для самоперевірки, робота над якими сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу і його глибшому розумінню. До НП також подано список літератури, який містить 81 джерело.

Другий НП, мета якого – ознайомити студентів зі спеціалізацією HR-менеджер, вміщує виконувани в організації основні функції HR-фахівця та його професіограму. Автори книги репрезентували сучасні технології, які застосовуються у діяльності HR-менеджера, висвітлили питання професійної соціалізації студента у період навчання у закладі вищої освіти та окреслили проблеми формування професійної готовності фахівця. Збагатили контент НП представлені види професій, наявні у Класифікаторі професій України ДК 003:2010, яким відповідає діяльність HR-фахівця, та, відповідно, розкрито зміст виконуваних у межах цих професій завдань. Структурно НП складається з шести розділів, тематика яких розкриває предмет вивчення, та списку використаних джерел. Варто наголосити доцільність таблиць, що організовує початковий матеріал, а допомагає його засвоєнню розміщені у кінці кожного розділу запитання для самоперевірки.

Мета НП «Інформаційний бізнес»¹⁶ – розкрити суть основних категорій інформаційного бізнесу, розглянути його модель, побудову та функції. Викладений тут матеріал допоможе студентам з'ясувати особ-

¹⁶ Палеха Ю. І., Горбань Ю. І. Інформаційний бізнес : навч. посіб. Київ : вид. «Ліра-К», 2020. 492 с.

ливості і механізм функціонування інформаційного ринку, ознайомитися з його організаційними формами, маркетинговою, рекламною та інформаційно-консультативною діяльністю для стимулювання збуту інформаційних продуктів та послуг, оволодіти бенчмаркінгом, основами інформаційно-консультативної діяльності й основними засадами електронної комерції.

Навчальний посібник «Інформаційна культура»¹⁷ висвітлює суть і структуру інформаційної культури як феномену сучасності, вміщує охарактеризовані три її основні рівні залежно від суб'єкта. На рівні культури інформаційного суспільства розкрито характеристики та побудовано його модель, репрезентовані напрями розвитку та виокремлено проблеми, виділені питання інформатизації, інформаційної безпеки, збереження культурної спадщини, правового регулювання у сфері інформаційних відносин. Особливо увиразнено питання формування сучасного інформаційного ринку, подана характеристика апаратним засобам і телекомунікаційному обладнанню. На рівні інформаційної культури особистості як частини її загальної культури, проаналізовано основні компетентності, які забезпечують цілеспрямовану діяльність індивіда щодо оптимального задоволення власних інформаційних потреб, його спроможності вільно орієнтуватися в інформаційному середовищі. Особливу увагу автори приділили питанням інформаційної культури організації як складника інформаційної культури суспільства, що характеризує ступінь спільних досягнень її працівників у створенні інформаційних продуктів та послуг, у всіх можливих видах роботи з інформацією, впровадженні і застосуванні новітніх інформаційних систем і технологій.

НП «Електронне урядування та електронна демократія»¹⁸, виданий у 15 частинах, містить навчальні матеріали для викладання кож-

¹⁷ Палеха Ю. І., Палеха О. Ю., Горбань. Ю. І. Інформаційна культура : навч. посіб. Київ : вид. «Ліра-К», 2020. 399 с.

¹⁸ Семенченко А. І. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. : у 15 ч. / Частина 1 : Вступ до курсу. Концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії. Київ, 2017. 74 с.; Частина 2 : Електронне урядування: основи та стратегії реалізації. 76 с.; Частина 3 : Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. 91 с.; Частина 4 : Публічна політика та управління розвитком інформаційного суспільства та електронного урядування. 88 с.

ної окремої теми, зокрема концептуальні засади електронного урядування та електронної демократії та самостійної роботи для тих, хто навчається. У посібнику розкрито теоретичні аспекти електронного урядування та електронної демократії, що включає мету, цілі, основні завдання, моделі та еволюцію електронного урядування, основні напрями розвитку та форми електронної демократії. Значно збагатили навчальний матеріал наведені приклади застосування електронного урядування та електронної демократії у зарубіжній та вітчизняній практиці.

Серед дисциплін, які забезпечені однойменними навчальними посібниками, варто назвати: «Документні ресурси бібліотек»¹⁹, «Інформаційно-аналітична діяльність»²⁰, «Нормативне забезпечення діяльності діловодних і архівних служб»²¹, «Теорія і практика референтської діяльності»²². Також викладачі для проведення лекційних, семінарських та практичних занять, а зокрема студенти у самостійній роботі послуговуються монографіями (дисципліна «Загальне документознавство»²³, «Інформаційний сервіс»²⁴, «Інформаційні технології, системи та мережі»²⁵)

¹⁹ Долбенко Т. О., Горбань Ю. І. Документні ресурси бібліотек : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 348 с. (Рекомендовано МОН).

²⁰ Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ : «Талком», 2014. 417 с.

²¹ Свердлик З.М. Нормативне забезпечення діяльності діловодних і архівних служб: практикум. Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. 56 с.

²² Варенко В. М. Референтна справа: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури». 2016. 198 с.

²³ Бездрабко В. В. Андрій Введенський: історія й історії життя: монографія. Київ: Четверта хвиля, 2017. II, 336 с.

²⁴ Новальська Т. В. Бібліотечне читачезнавство в Україні: історія, теорія, практика: монографія / Т. В. Новальська. Київ: Ліра-К, 2018. 352 с.; Новальська Т. В. Видатний український бібліотекознавець Олексій Степанович Сокальський (1918–1991): монографія. Київ : Ліра-К, 2019. 192 с.; Прокопенко Л. І. Інформаційні потреби користувачів обласних універсальних наукових бібліотек України : монографія / М-во культури і мистецтв, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Вид-во Ліра-К, 2015. 220 с.

²⁵ Романченко, І. Г. Соціокультурні аспекти інформаційної безпеки науково-технологічної сфери України. Безпека у соціокультурному просторі : монографія / Білоцерківський інститут економіки і управління Університету «Україна». Біла Церква : Освіта, 2015. С. 163–179.

та конспектами лекцій (дисципліна «Аналітико-синтетичне опрацювання документів»²⁶).

Уся навчальна література, автори якої – викладачі Київського національного університету культури і мистецтв, обов'язково поповнює наукову бібліотеку КНУКіМ. Також варто наголосити, що всі названі видання призначені як для студентів, аспірантів та викладачів зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», слухачів курсів перепідготовки керівних кадрів культури і мистецтв, слухачів системи підвищення професійної кваліфікації, так і для самоосвіти тих, хто цікавиться еволюцією, тенденціями і перспективами вітчизняної та зарубіжної інформаційно-бібліотечної царини.

У майбутньому «за оцінками світових експертів, найбільш затребуваними будуть фахівці, які можуть проєктувати, впроваджувати нову техніку і технології з урахуванням викликів майбутнього, а також професії, пов'язані із забезпеченням життя та здоров'я людини. Водночас професії, пов'язані із забезпеченням здоров'я, навчанням, наданням індивідуальних послуг, творчістю, залишаться актуальними, оскільки не можуть бути заміщені автоматизованими системами навіть із використанням штучного інтелекту» [8], тобто представники спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» завжди будуть затребуваними.

Висновки та практичне значення. Підсумовуючи вищевикладене, підкреслимо, що сучасній бібліотечно-інформаційній освіті притаманні багатоаспектність, варіативність, новизна, випереджальний характер, перспективність подальших розробок, удосконалення якісної підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців XXI ст. І сьогодні, у контексті опанування «Стратегії розвитку вищої освіти України на 2021–2031 рр.», залишаються актуальними такі завдання, поставлені В. Бабичем на початку 90-х років XX ст., як створення науково-дослідного консультативного центру у сфері бібліотечно-інформацій-

²⁶ Кобижча Н. І., Штефан І. П. Універсальна десяткова класифікація (УДК) як міжнародна інформаційно-пошукова мова класифікаційного типу: лекція для студентів спец. 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа / КНУКіМ. Київ : Вид-во НАКККіМ, 2017. 84 с.; Кобижча Н. І., Штефан І. П. Загальна методика індексування документів за Універсальною десятковою класифікацією (УДК): лекція для студентів спец. 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа / КНУКіМ. Київ: Вид-во НАКККіМ, 2020. 52 с.

ної освіти, до функцій якого входили б розробки методологічного, філософського і теоретичного характеру в галузі бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, інформаційної діяльності, а також наукове обґрунтування змісту фахової освіти, її прогнозування та ін. Докорінна трансформація вітчизняної бібліотечної галузі у потужну галузь інформаційної індустрії потребує максимально прикладної орієнтації освітнього процесу та інтеграції бібліотечної освіти і практики, що результується у застосуванні ефективних інтелектуальних стратегій та продуктивних пошукових тактик.

Список бібліографічних посилань

1. Бачинська Н. Базові концепції модернізації вищої бібліотечної освіти в Україні. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 3. С. 32–35. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_3_10.

2. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. URL: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf.

3. Методичні рекомендації щодо структури, змісту та обсягів підручників і навчальних посібників для вищих навчальних закладів : Рішення Вченої ради Науково-методичного центру вищої освіти Протокол N 6 від 29.07.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006290-05#Text>

4. Мудроха В. О. Роль національної бібліотеки у формуванні професійних компетенцій фахівців: спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Бібліотека. Наука. Комунікація: Розвиток бібліотечно-інформаційного потенціалу в умовах цифровізації*. Матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 6–8 жовт. 2020 р.) / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН; відп. за вип. М. В. Іванова. Київ, 2020. С. 81–85. URL: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/202011_artilces_field_dopmat_files/tezi_nbuv_2020_2.pdf.

5. Новальська Т. В. Основні напрями співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної / Національна академія наук України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського* ; відпов. ред. Олексій Онищенко ; упоряд: Оксана Боляк, Геннадій Боряк, Наталя Зубкова, Георгій Папакін, Ольга Степченко, Надія Шип. Київ : НБУВ, 2020. С 181–191.

6. Про вищу освіту : Закон України від 1.07.2014 р. № 1556-УП/1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

7. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в галузі 02 «Культура і мис-

тектво : Постанова Кабінету Міністрів від 29.04.2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>.

8. Стратегія розвитку вищої освіти України на 2021–2031 рр. URL: http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf.

References

1. Bachynska, N. (2015). Bazovi kontseptsii modernizatsii vyshchoi bibliotечноi osvity v Ukraini. [Basic concepts of modernization of higher library education in Ukraine. Bulletin of the Book Chamber]. *Visnyk Knyzhkovoї Palaty*, 3, 32-35. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_3_10. [In Ukrainian].

2. DSTU 3017-95. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia [DSTU 3017-95. Edition. The main types. Terms and definitions]. Retrieved from: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf. [In Ukrainian].

3. Metodychni rekomendatsii shchodo struktury, zmistu ta obsiahiv pidruchnykiv i navchalnykh posibnykiv dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv: Rishennia Vchenoi rady Naukovo-metodychnoho tsentru vyshchoi osvity Protokol N 6 vid 29.07.2005 [Methodical recommendations on the structure, content and scope of textbooks and manuals for higher education institutions: Decision of the Academic Council of the Scientific and Methodological Center for Higher Education Protocol No. 6 of 29.07.2005]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006290-05#Text>. [In Ukrainian].

4. Mudrokha, V. O. (2020, October). Rol natsionalnoi biblioteky u formuvanni profesiinykh kompetentsii fakhivtsiv: spetsialnist' 029 "Informatsiyna, bibliotечna ta arkhivna sprava". [The role of the national library in the formation of professional competencies of specialists: specialty 029 "Information, library and archival affairs"]. In *Library. Science. Communication. Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 81-85), Vernadsky National Library of Ukraine. Kyiv, Ukraine. Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/202011_articles_field_dopmat_files/tezi_nbuv_2020_2.pdf. [In Ukrainian].

5. Novalska, T. V. (2020). Osnovni napriamy spivrobotnytstva Kyivskoho natsionalnogo universytetu kultury i mystetstv ta Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [The main directions of cooperation between Kyiv National University of Culture and Arts and the Vernadsky National Library of Ukraine]. In (Onyshchenko.O. (Ed.); Boliak, O., Boriak, G., Zubkova, N., Papakin, G., Stepchenko, O., & Ship, N. (Comps.) *Zhyttia v nautsi. Studii na poshanu Liubovi Dubrovinoi* [Life in science. Studios in honor of Liubov Dubrovina]. (pp. 181-191). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). Pro vyshchu osvitu : Zakon Ukrainy vid 1.07.2014 r. N 1556-VII/1 [On higher education: Law of Ukraine of July 1, 2014 N 1556-VII/1]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [In Ukrainian].

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015). Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity v haluzi 02 "Kultura i mystetstvo": Postanova Kabinetu Ministriv vid 29.04.2015 r. N 266 [About the statement of the list of branches of knowledge and specialties on which preparation of applicants of higher education is carried out in branch 02 "Culture and art": the Resolution of the Cabinet of Ministers from 04.29.2015]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>. [In Ukrainian].

8. Ministry of Education and Science of Ukraine (2020). Stratehii rozvytku vyshchoi osvity Ukrainy na 2021-2031 rr. [Strategies for the development of higher education in Ukraine for 2021-2031]. Retrieved from http://www.reform.org.ua/proj_edu_strategy_2021-2031.pdf. [In Ukrainian].

Nadiia Bachynska,

ORCID 0000-0003-3912-7108,

PhD in Pedagogic sciences, Docent,

Head of the Department of Document Science, Information and Analytical Activities,
Kyiv National University of Culture and Arts,

Yevhen Konovalets Street, 36, Kyiv, 01601, Ukraine

e-mail: n.bachynska17@gmail.com

Oksana Klymenko,

ORCID 0000-0003-4821-8503,

Ph.D. in Historical Sciences, Docent,

Head of the Department of Science Publications,
Institute of Library Science,

Vernadsky National Library of Ukraine,

Holosiivskyi Avenue, 3, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: klimenko_oz@ukr.net

EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS IN SPECIALTY 029

«INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL AFFAIRS»:

ON THE ISSUE OF FORMATION THE EDUCATIONAL LITERATURE FUND

Problem Statement. Reforming the domestic higher school involves the introduction of new specialties and specializations, which requires an updated package of educational literature and encourages the teaching staff to create modern textbooks and manuals. **Purpose of the article.** The article highlights the peculiarities of the formation of the fund of educational literature for students majoring in 029

«Information, Library and Archival Affairs» on the example of the Kyiv National University of Culture and Arts. **Research methods.** The use of this goal was facilitated by the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special research methods (sometimes historical-historical, retrospective, problem-chronological). **Scientific novelty.** It is argued that the publications actively used by teachers and students of Kyiv National University of Culture and Arts are based on the organization of theoretical, methodological and practical achievements of library science as a science, as they filled a large gap in providing educational and methodological components of educational programs 029. It is stated that scientists of branch higher education are actively introducing conceptual models of training of new generation specialists into the educational process, using a whole set of educational literature. **Conclusions.** It is concluded that modern library and information education is characterized by multifacetedness, variability, novelty, advanced nature, prospects for further development, improvement of quality training of library and information specialists of the XXI century. And today such tasks set by V. Babych in the early 90s of the twentieth century as the creation of a research advisory center in the field of library and information education, the functions of which would include the development of methodological, philosophical and theoretical nature in the field of library science, remain relevant, bibliography, bibliography, information activities, as well as scientific substantiation of the content of professional education, its forecasting, etc. The radical transformation of the domestic library industry into a powerful branch of the information industry requires the most applied orientation of the educational process and integration of library education and practice, which results in the application of effective intellectual strategies and productive search tactics.

Keywords: library science, higher library education, textbook, Kyiv National University of Culture and Arts.

Стаття надійшла до редакції 3.04.2021 р.